

Pukovnik
mr DUŠAN VIŠNJIĆ

„Distanciona dejstva” — realnost ili (i) fikcija?

U prvom delu članka data je semantička rasprava izraza »distanciona dejstva« radi dobijanja nominalne definicije kao svojevrsne pretpostavke dalje logičke rasprave

U drugom, najobimnijem delu članka, polazeći od teorijskih odredbi dijalektičke teorije značenja, razmatran je odnos znaka »distanciona dejstva« prema objektu umesto kojeg (taj znak) stoji. Analizirani su neki iskustveni oblici delovanja vojne sile »sa odstojanja« i »na odstojanju« (od nečeg), u ratu i miru, kao mogući indikatori suštine »distancionih dejstava«. Pomenuta su: (1) dejstva kolonijalnih trupa, (2) letećih bombi, (3) neka dejstva avijacije, (4) savremene snage za brze vojne intervencije i (5) neke savremene tehničke mogućnosti za ispoljavanje sile sa odstojanja. Kao zaključak rasprave, umesto dokaza postojanja »distancionih dejstava«, nameće se pitanje: zašto se traži novi naziv za relativno adekvatno označene empirijske pojmove, kao što je, na primer, avio-bombardovanje, dejstvo (kontaktno, nedistanciono) kolonijalnih trupa, isto ili slično tome dejstvo snaga za brze vojne intervencije, ispoljavanje vatrenih mogućnosti na različite načine, različitim sredstvima pa i raketama najvećeg dometa, itd.

U trećem delu razmatran je odnos znaka »distanciona dejstva« prema pojmu kojeg bi trebalo da označava i zaključeno je da »distanciona dejstva« ne postoje kao zaseban entitet, jedinstvena pojava, već da je reč, pre svega, o svojstvu savremenih tehničkih sredstava i jednoj opštijoj tehničko-tehnološkoj tendenciji koja ne može biti osnovna za iole ozbiljniju intervenciju u teorijski sistem ratne veštine, bar u dogledno vreme.

O »distancionim dejstvima« nema (ili ima veoma malo) teorijskih radova u nas i u inostranstvu.¹ Šta je izrazom »dis-

¹ O jednom posebnom tipu ovih dejstava, tzv. distantnim, pisali su, po tvrđenju prof. dr Gavra Perazića na seminaru o »distancionim dejstvima« održanom 22. 6. 1987. godine u Centru oružanih snaga za strategijska istraživanja i studije »Maršal Tito«, Qwinsky Wright i H. Morgenthau.

tanciona dejstva« označeno, koji predmet (pojava), što on znači, na kakvo objektivno stanje se taj simbol odnosi, da li je opravdano njegovo pojmovno određenje i uvršćenje u naučnu aparaturu neke nauke (naučne discipline) — sve su to, manje ili više, nepoznanice prema kojima ne možemo i ne smemo biti ravnodušni.

Nebavljenje izrazom »distanciona dejstva«, značilo bi prećutno saglašavanje sa njegovim, već na prvi pogled, konfuznim, moglo bi se reći, čak vrlo sumnjivim, predmetno-saznajnim značenjem. Stoga bi on, očigledno, bio društveno nekomunikativan. S obzirom na to da je reč o terminu (znaku, sintagmi) koji je označen kao krajnje kontroverzan objekat i da smo veoma daleko od određenja pojma tako označenog objekta, pretpostavljam da bi moglo biti celishodno da vlastita razmišljanja izložim preko osnovnih relacija u kojima se može naći znak »distanciona dejstva«. Te relacije su: (1) »distanciona dejstva« i drugi znaci sličnog značenja; (2) odnos znaka »distanciona dejstva« prema objektu umesto kojeg stoji i, (3) odnos znaka »distanciona dejstva« prema pojmu koji izražava (označava) i drugim srodnim pojmovima.

1. Distanciona dejstva i drugi znaci sličnog značenja

Postoji više razloga za bavljenje relacijom »distanciona dejstva« — sinonimi,² a osnovna je mogućnost da se tako dođe do tzv. nominalne definicije kao orijentira daljih razmišljanja o objektu označenom ovim znakom. Posebno značajan razlog je potreba prevođenja sintagme »distanciona dejstva«.

Za neki znak kažemo da je komunikabilan ako direktno ili indirektno izražava *objektivno iskustvo* (društveni karakter i objektivnu zasnovanost iskustva pojedinaca materijalnim ili

U stranim izvorima o dejstvima pod ovim nazivom se ne raspravlja. Zapravo, Amerikanci imaju tzv. doktrinu sukoba niskog intenziteta pod kojom se, u osnovi, podrazumeva vojno-politička borba ograničenih razmera da bi se postigli politički, socijalni, ekonomski ili psihološki ciljevi. »Sukob niskog intenziteta« obuhvata: američku pomoć u organizovanju unutrašnje odbrane i razvoju neke zemlje; protivteroristička dejstva; operacije očuvanja mira i mirnodopske operacije u vanrednim situacijama. Ta doktrina obuhvata ono što se u nas naziva »distanciona dejstva«.

² Reč je o tipičnoj sasvim kratkoj semantičkoj raspravi obavljenoj prema principu dijalektičke teorije značenja, raspravi bez koje nije moguće dati odgovor na pitanje smisla i teorijske opravdanosti prihvatanja bilo koje nove sintagme, pa ni »distancionih dejstava«.

psihičkim objektima). Znak koji ne izražava ni posredno ni neposredno neko objektivno iskustvo, ne može se razumeti, a time ni obaviti funkciju u društvenoj komunikaciji. Da li je znak o kojem govorimo komunikabilan i, u kojoj meri je on sposoban da prenese pretpostavljeni sadržaj od jedne grupe ljudi ka drugoj, može se videti kad se prevede na običan jezik, jer se prevodom uspostavlja veza s objektivnim iskustvom i tako omogućuje razumevanje.

»Distanciona« (»distanciono«) potiče od latinske reči »distantia« koja ima sledeća značenja: razdaljina u prostoru i vremenu, rastoranje, razmak, odstojanje. Reč »dejstvo« ima mnogo više značenja: rad, funkcionisanje, akcija, borba, oružani sukob, delovanje (mehaničko, hemijsko), uticaji, značaj, efekat, posledica nekog uzroka, utisak, nadležnost, moć, snaga, vlast; čin, slika; upotreba vatrenog oružja, paljba, ubojna moć, sprovoditi (nešto) u delo, učiniti važećim, itd.³ Vidljivo je da su navedene grupe značenja veoma raznovrsne, a takve su jer se primenjuju za označavanje mehaničkih i hemijskih procesa, u pravu, umetnosti, vojnoj i drugim delatnostima. Posredno, relativno lako se zaključuje da bi nas dosledno matematičko kombinovanje svih značenja simbola »distanca« i »dejstvo« moglo odvesti u mnoštvo mehaničkih spojeva bez smisla, kao što je na primer: »razdaljinska slika« ili »razmaknuta vlast« i slične. Zato je neophodno izabrati ona značenja koja, bar donekle, mogu uputiti na prirodu tog, za sada tek naslućenog objekta (pojave, skupa pojava?).

S obzirom na to da »dejstvo« ima denotativnu ulogu u paru sa »distancom« i da se može prevesti na više načina, potrebno je izdvojiti njegove sinonime relevantne za oznaku impliciranog objekta. Mogli bi to biti sledeći simboli: »rad«, »akcija«, »oružani sukob«, »delovanje«, »moć (snaga)«, »upotreba vatrenog oružja«, »paljba«. »Distanca« ovde ima konotativnu funkciju i znatno manje značenje, te ih i ne treba selekcionisati. Sinonimni spojevi bi mogli biti: »rad (sa) rastojanja«, »akcija (na) razdaljine u prostoru i vremenu«, »oružani sukob (na) odstojanju«, »delovanje (sa) razmaka«, »uticaj (sa) odstojanja«, »ispoljavanje moći, snage, vlasti (sa) rastojanja«, »upotreba vatrenog oružja (sa) odstojanja«, »paljba (sa) odsto-

³ Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika, Srpska akademija nauka i umetnosti, Beograd, 1966, knj. VI.

janja« i drugi.⁴ Očigledno je da nijedan od prevoda nije takve saznanjane vrednosti da bi mogao biti korišćen kao nominalno određenje izraza »distanciona dejstva«, jer su ili preuski (»paljba sa odstojanja«) ili u toj meri apstraktni (»uticaj sa odstojanja«) da se mogu odnositi na mnoštvo procesa koji se ni po kakvim kriterijumu ne bi mogli svrstati u one za koje se misli da bi mogli biti tzv. distancioni. Ostaje mogućnost da se do nominalne definicije dođe sintezom saznanjanih poruka onih sinonimnih sintagmi, za koje se pretpostavlja da mogu jasnije ukazati na objekat označen »distancionim dejstvima«. Možda bi nominalna definicija mogla glasiti *distancionim dejstvima nazivamo svako ispoljavanje moći (sile) upotrebom oružja i drugih sredstava sa velikih odstojanja, od strane države »A« protiv države »B«, radi ostvarivanja odgovarajućeg političkog ili vojnog efekta, odnosno cilja.*

Umesto komentara date definicije, može se postaviti pitanje: ako postoje dejstva koja se mogu nazvati »distancionim«, da li to znači da postoje i suprotna — »nedistanciona«. Da ne bismo ostali u sferi formalno-logičke dihotomije, reč »nedistanciono« možemo prevesti rečju »kontaktna«, »dodirna«. Da li to znači da je (nesumnjivo) opravdano sva ljudska delovanja, akcije, aktivnosti ispoljavanja sile odrediti po kriterijumu udaljenosti (neudaljenosti) aktera sukoba? Na postavljeno pitanje ne može se dati saznanjano valjan odgovor pre pokušaja bar osnovnog određenja onog dela čovekove prošle, savremene i buduće (moguće) mirnodopske i ratne zbilje koja se (možda) može obeležiti izrazom »distanciona dejstva«.

2. Odnos znaka „distanciona dejstva“ prema objektu umesto kojeg stoji

Odnos znaka i objekta umesto kojeg znak stoji, nije ništa drugo nego odnos jezika i materijalne stvarnosti. »O pitanju odnosa jezika i materijalne stvarnosti postoje dva ekstremno suprotna gledišta. Po jednom, prvobitnom, karakterističnom za mitsko mišljenje primitivca, naivni realizam zdravorazum-

⁴ U zagradama su date reči koje su bile neophodne da bi se kombinacijom sinonima dobio osmišljen iskaz.

Finese vojničkog značenja reči »odstojanje« i »rastojanje« ovde su zane-marene.

skog mišljenja i spekulativnu metodu tradicionalnih filozofa realista, racionalista i objektivnih idealista — između jezika i objektivne realnosti postoji nužna veza; jezik u sebi reflektuje strukturu stvarnosti, dakle, identičan je s njom. Po drugom, koje je nastalo znatno kasnije kao plod suviše radikalne reakcije na naivni realizam i metafiziku, jezik je sistem slobodno izabranih često *konvencionalnih* znakova.⁵ Međutim, poznato je da nema jezičkog simbola koji ne bi mogao biti zamenjen nekim drugim; nema jezika idealno primenjivog za sve slučajeve ljudske komunikacije i praktične delatnosti, jer su jezički znaci, prema označenim objektima, najčešće u relaciji mnogo prema jednom. Prema tome, značenja pojedinih simbola ne moraju nužno odgovarati hitnim karakteristikama *baš jedne određene* vrste objekata i zato nema nikakve *ontološke* osnove da se govori o »pravim značenjima reči«. Slično je i sa »čistom konvencionalnošću«. Takav tip konvencionalnosti ne *postoji*, jer jezik može uspešno funkcionisati samo ako je prilagođen strukturi materijalne stvarnosti. Mišljenje izraženo potpuno konvencionalnim, materijalnoj stvarnosti neprilagođenim jezikom, nema karakter spoznaje.

Da li »distanciona dejstva« izražavaju (označavaju) bilo kakvu »realnu strukturu materijalne stvarnosti«, odnosno nekakvu jedinstvenu mirnodopsku ili (i) ratnu pojavu, sistem pojava ili je, možda, reč o skupu raznorodnih pojava koje se ne mogu dovesti u vezu, jer imaju premalo zajedničkih svojstava — ne može se odgonetnuti bez, bar elementarne analize stečenog iskustva i pretpostavljene, moguće buduće prakse.

Dakle, moramo se pozabaviti pojavnom stranom tzv. distancionih dejstava ne zato da bi kod nje i ostali, već zato da bismo došli do njene suštine. Ostati u ovom trenutku na predmetno-praktičnom pristupu temi, bilo bi pogrešno, jer se ne radi o primeni saznatog i proverenog, već o spornoj sferi o kojoj se veoma malo zna i u kojoj, za stručno-rutinski pristup, ne postoji ni takav uslov koji se zove normativna definicija (o kojoj će još biti reči).

Koje je društvene pojave (procesе) eventualno moguće uvrstiti u skup zvani »distanciona dejstva«? Prihvatanjem po-

⁵ M. Marković, *Dijalektička teorija značenja*, »Nolit«, Beograd, 1971, str. 400. Pored citiranog, i naredni (interpretirani) stavovi teorijsko-metodološkog značenja za ovu raspravu uzeti su iz istog izvora.

menutog nominalnog određenja, implicite je isključena potreba bavljenja banalnom tezom da je svaki tip ispoljavanja sile nekog subjekta »A« protiv subjekta »B«, sa bilo kojeg odstojanja, potrebno uvrstiti u »distanciona dejstva«. Uostalom, ako se sumnja u opravdanost postojanja ovog znaka, imajući u vidu objektivno iskustvo, šta bi trebalo reći o njemu u slučaju prihvatanja pojma stepena fleksibilnosti izražene prethodnom rečenicom? No, vratimo se postavljenom pitanju.

Pretpostavlja se da bi sledeća (bivša, sadašnja i buduća) dejstva mogla da se uvrste u tzv. distanciona (»distantna«): (1) dejstva kolonijalnih trupa; (2) dejstva letećih bombi; (3) neka dejstva avijacije; (4) dejstva savremenih snaga za brze vojne intervencije, i (5) dejstva nekih savremenih tehničkih sredstava koja imaju mogućnosti za ispoljavanje sile sa distance. Klasifikacija je arbitrarno-istorijska bez teorijskih pretenzija, a diktiraju je metodički razlozi izlaganja materije.

(1) Kolonijalne trupe (fr. *troupes coloniales*) posebne su vojne formacije evropskih kolonijalnih država, namenjene za operacije u kolonijama i za očuvanje vlasti u njima. Kolonijalne su bile i sve druge jedinice koje su upućivane iz metropole u kolonije s istom namenom.⁶ Dosezale su veličinu brigade, a posle drugog svetskog rata bile su i većeg sastava. Te snage pridržavale su se pravila terora i grube eksploatacije; političkog, ekonomskog, socijalnog i verskog razjedinjavanja naroda i korumpiranja određenog sloja stanovništva. Tehnička superiornost bila je odlučujuća, posebno pri stvaranju prvih kolonija na zapadnoj hemisferi. Tako je Kortes uništio državu Acteka sa svega 110 mornara, 570 vojnika, 10 topova i 16 konja, a Pisaro državu Inka sa 160 vojnika. Koplje, luk i strela Inka i Acteka nisu se mogli odupreti vatrenom oružju konkvistadora.⁷

Dovodeći ovu, verovatno najkraću moguću skicu kolonijalnih trupa u vezu s početnim, nominalnim određenjem »distancionih dejstava«, relativno lako se zaključuje da bi se kolonijalna dejstva tih snaga mogla nazvati »distancionim« (pre »distantnim«, ali ćemo, uslovno, uzeti da je reč o simbolima istovetnog značenja) zato što je, prvo u pitanju upotreba sile i, drugo, silom se koristi država »A« protiv države »B« na

⁶ Videti: *Vojna enciklopedija*, tom 4, Beograd, 1972, str. 413—414.

⁷ Reč je o pretečama kolonijalnih trupa.

odstojanju radi ostvarenja određenog političkog cilja. Da li u ovakvom zaključivanju ima manjkavosti i koje su one prirode — videće se docnije. Zasad, valja posebno zapamtiti tehničku superiornost konkvistadora.

(2) Šta reći o letećim bombama? Iako su ih Britanci prvi konstruisali i njima eksperimentisali u prvom svetskom ratu, Nemci su ih upotrebili sredinom 1944. godine u bombardovanjima Londona, a kasnije Antverpena i Liježa. Sredstva protivvazdušne odbrane Londona oborila su u poslednje četiri sedmice bombardovanja ovakav procenat projektila: 24, 46, 67 i 79 odst⁸.

Razlika između kolonijalnih trupa i letećih bombi je očigledna, ali pomenuta definicija dopušta da se i dejstva letećih bombi uvrste u »distanciona«, iako je reč o tehničkom sredstvu. Razlog je jasan: letećim bombama jedna država deluje silom protiv druge, ne ostvarujući pri tome dodir ljudi, vojnika suprotstavljenih država. Reč je o dva različita tipa udaljenosti. Kod kolonijalnih trupa se radi o njihovoj udaljenosti od sopstvene države, dok je samo njihovo dejstvo, ispoljavanje sile, nedistanciono, dakle, kontaktno. Leteće bombe se lansiraju sa vlastite ili okupirane teritorije, u skladu s tehničkim mogućnostima, na tuđu teritoriju i, pri tome, ne dolazi do neposrednog, već do posrednog kontakta ljudi preko kontakta sredstava (leteća bomba — protivvazdušno sredstvo). Odnos sredstava (ofanzivnih i defanzivnih) može se zvati i odnosom tehničkih mogućnosti koje su u pomenutom primeru neprekidno i veoma brzo rasle u korist branioca. Međutim, ako bi u sadašnjem svetu izrazitih tehničkih disproporcija došlo do sukoba ovog distancionog tipa (razume se ne letećih bombi, već savremenih raketnih sistema) između vojnički moderno opremljene zemlje i neke zemlje u razvoju, ni u veoma optimističkim predviđanjima ne bi se mogao očekivati takav razvoj događaja kao u pomenutom sukobu Nemačke i Velike Britanije. Ipak, treba uvek razlikovati mogućnost od verovatnoće, posebno kad je reč o hipotetičnom, izolovanom, samostalnom, raketnom napadu velike ili neke druge sile protiv male, nejake zemlje, te se mora postaviti pitanje realnog smisla takve akcije.

(3) Da li se bilo kakva, prošla ili buduća dejstva avijacije mogu nazvati distancionim? Da bi se na postavljeno pitanje

⁸ Videti: *Vojna enciklopedija*, tom 5, str. 54—55. Ovde je reč samo o letećim bombama zemlja-zemlja.

skicirao kakav-takav odgovor, neophodno je podsetiti se onih dejstava avijacije koja bi se po nekim svojstvima mogla nazvati »distancionim«.

U drugom svetskom ratu dejstvima avijacije razoreni su mnogi gradovi. Naročito teške posledice nastupile su za one gradove koji su imali slabije organizovanu protivvazдушnu odbranu. Nemci su 1940. godine sa 550 aviona napali Koventri — centar britanske avio-industrije i za osam časova ga sraznili sa zemljom. Britanci su se osvetili za Koventri, razorivši Keln sa oko 1.000 aviona. Drezden su bombardovali Anglo-Amerikanci tri dana uzastopno sa ukupno oko 1.200 aviona i pretvorili ga u pustoš. Poginulo je više od petine stanovništva.

Gradovi sa dobro organizovanom i jakom protivvazдушnom odbranom imali su mnogo manje gubitke (London, Moskva, Lenjingrad, Štuttgart, Bonsvik i dr.).

Danas se (prećutno) skoro obrascem »distancionih dejstava« smatra američki napad na Libiju 14/15. 4. 1986. godine. U napadu je učestvovalo preko 130 aviona različite namene (izviđačkih, za elektronska dejstva, lovačkih, bombarderskih, spasilačkih i dr.) i određen broj helikoptera. Avioni i helikopteri poletali su iz vazduhoplovnih baza u Velikoj Britaniji i sa nosača *Koral Si* i *Amerika*, koji su se nalazili na udaljenosti većoj od 250 km od libijske obale, dakle, van domašaja SS raketa tipa *Scud B*.⁹

»Distantnost« navedenih dejstava slična je »distantnosti« dejstava kolonijalnih trupa, jer se avioni upućuju s određene teritorije ili nosača aviona na ciljeve udaljene nekoliko stotina (u drugom svetskom ratu), pa do više hiljada kilometara (avioni iz V. Britanije pri napadu na Libiju). Oni se sukobljavaju sa jačom ili slabijom protivvazдушnom odbranom, ostvaruju, dakle, kontakt koji odgovara prirodi svojih osobina. Kolonijalne trupe upućivane su na velika odstojanja od više hiljada kilometara i, posle pristizanja, ostvarivale su kontakt sa domorodačkim stanovništvom, na »poznate« načine.

Ali, ako su ta dejstva slična po »distantnosti« (udaljenosti) ona se već na prvi pogled razlikuju po ciljevima, zadacima, te fizičkim i društvenim posledicama do kojih dovode.

⁹ Pukovnik Angel Ončevski, *Dejstva američke avijacije pri napadu na Libiju*, »Glasnik RV i PVO«, br. 3/86.

Kad je reč o razlikama potrebno je, s teorijskog stanovišta, ukazati i na bitnu razliku među navedenim primerima dejstva avijacije. Ne bi smelo ostati nezapaženo da su se svi pominjani slučajevi dejstva avijacije dogodili u drugom svetskom ratu, *a samo jedan (napad Amerikanaca na Libiju) desio se u miru! Može se odmah zaključiti da »distanciona dejstva« postoje i u ratu i u miru.* Američka akcija protiv Libije ne može se nazvati ratom ni u njegovom najfleksibilnijem poimanju. Isto tako, ta akcija ne može biti svrstana u postojeće uobičajene kategorije mirnodopskih odnosa država. U najširem smislu, ona spada u međunarodne, mirnodopske odnose. »Pod međunarodnim odnosima podrazumevaju se u najširem smislu odnosi koji se ispoljavaju na međunarodnom polju između država i naroda, društveno-političkih snaga i pokreta, ekonomskih, socijalnih, kulturnih i drugih organizacija i udruženja kao i pojedinaca«. ¹⁰ U užem smislu, međunarodni odnosi su politički i drugi odnosi u koje stupaju države. Na osnovu ovog određenja međunarodnih odnosa, o tipu »distancionog dejstva« koje su poduzele SAD protiv Libije i »antidistancionih dejstava« (!?) kojima se Libija suprotstavila američkoj akciji, može se govoriti kao o posebnom tipu političkih odnosa. Taj politički odnos javlja se kao jednostrano ili obostrano ispoljavanje *vojne sile* u miru. (Isticanje vojne sile ovde ima svrhu samo posrednog ukazivanja na postojanje drugih vrsta moći koje bi se, eventualno, mogle uvrstiti u »distancione«, na primer: ekonomska, tehnološka, kulturna i dr.).

Upotreba vojne sile u miru? Evo nove teškoće, jer se mir može odrediti kao odsustvo oružane borbe između država, dok ostali oblici sukoba, neslaganje i neprijateljske suprotnosti i dalje postoje. ¹¹ Ako je reč o jednostranoj upotrebi vojne sile, onda se ne može govoriti o oružanoj borbi, te bi se takva aktivnost mogla svrstati u mirnodopske. Mirnodopsko nasilje vojnih svojstava ima svoj naziv — teror. »U političkom smislu pod terorom (od franc. *terruer* — sejanje straha) podrazumeva se akcija nasilja koja se preduzima u političke svrhe radi zastrašivanja i bespoštednog slamanja otpora onoga prema kome se

¹⁰ *Mala politička enciklopedija*, »Savremena administracija«, Beograd, 1966. Videti šire: Dr Lj. Aćimović, *Nauka o međunarodnim odnosima*, »Naučna knjiga«, Beograd, 1987.

¹¹ Ovo je slobodna interpretacija definicije.

vrši«. ¹² Bez šireg ulaženja u raspravu o teroru, a posebno o vrstama terora, američki vazdušni napad na Libiju moguće je svrstati u tzv. državni teror, odnosno u akcije nasilja koje sprovodi država protiv države, pre svega, radi političkog zastrašivanja. Čini se da »državni teror« ozbiljno preti da dobije pravo građanstva, zahvaljujući, upravo, onim tehničkim činionicima koji su omogućili pojavu tzv. distancionih dejstava.

Kao jednostrani akt sile, »državni teror« bi se mogao smatrati mirnodopskom kategorijom međunarodnih odnosa. On, pre svega, pripada politici. *Političko vođstvo* jedne države odlučuje o političkim ciljevima, vremenu, željenom efektu, neophodnim snagama, a isto tako o načinu sprečavanja, odnosno eliminisanja mogućih uzroka primene terorističkih akcija protiv vlastitog integriteta, kao i načina sprečavanja tih aktivnosti ako ih je nemoguće izbeći. U oba slučaja vojnoj organizaciji ostaje tehnički deo posla, uz napomenu da je, što se nas tiče, metod »državnog terora«, stran našoj politici i našem odbrambenom konceptu. Neposredno sprečavanje terorističkih postupaka pripada, prvenstveno, sferi društvene samozaštite, a u određenim uslovima i domenu odbrane, ako njene snage budu mogle da reaguju.

Međutim, primer o kojem se govori teško je svrstati u slučajeve »državnog terora« (jednostrani akt sile), jer je ugrožena strana reagovala. O čemu je reč? U pitanju je, čini se, agresija kao »jednostrana nasilna radnja koju jedna država izvrši u određenoj nameri protiv druge države«, ¹³ kao i suprotstavljanje agresiji. Ali, ako se »distanciona dejstva« mogu identifikovati sa agresijom na koju je usledila relativno adekvatna reakcija ugrožene strane, onda se mora postaviti pitanje: da li su te dve zemlje tada bile u miru. Potpunija elaboracija odgovora na postavljeno pitanje verovatno bi nas odvojila od konteksta teme i zato se zadovoljimo kratkom konstatacijom: »distanciono dejstvo« Amerikanaca protiv Libije možemo nazvati agresijom ograničenih razmera i uskih ciljeva, odnosno redukovanom agresijom koja nije izazvala rat.

Ovaj deo razmatranja mogao bi se završiti pitanjem: čemu traženje novog naziva za poznate, relativno odgovarajuće označene mirnodopske i ratne pojave, kao što je, na primer, avio-

¹² Isto.

¹³ Isto.

-bombardovanje; zašto nastojimo da uvedemo novi, duhu našeg jezika neprimereni izraz »distanciona dejstva«? O tome će još biti reči.

(4) Čini se da savremene snage za brze vojne intervencije nisu ništa drugo do moderan izraz kolonijalnih trupa. Najrazvijenije zemlje (među kojima su neke bivše velike kolonijalne sile) nastoje da oružjem zaštite svoje hegemonističke i imperijalističke, pre svega, strateške interese. Da bi vojne operacije mogle izvoditi munjevito, uz što manje žrtava i izbegavanje osude svetske javnosti, pomenute sile formiraju vojne snage (sastave) optimalne organizacije i optimalne borbene gotovosti, spremne da brzim pokretom vazдушnim putem, morem i kopnom (redosled nije slučajna) i snažnim dejstvom ostvare željene ciljeve, često, pre nego što protivnik bilo šta preduzme. Formiraju se od postojećih jedinica vidova, rodova i službi, kao i od nekih specijalnih snaga (rendžeri, komandosi i dr.). Prema nekim podacima američke snage za brze vojne intervencije trebalo bi, uskoro, da dostignu oko 500.000 ljudi.¹⁴ Oslonac tih snaga su američke vojne baze širom sveta.

Ukupne vojne snage SAD na tuđim teritorijama iznose preko dva miliona ljudi i sve se one mogu svrstati, ako ne u one koje su namenjene za brze intervencije, onda u tzv. gotove snage. Iako se ne mogu svrstati neposredno u snage za brze vojne intervencije, pomorske snage SAD, svrstane u nekoliko flota, nalaze se na skoro svim okeanima i velikim morima naše planete. Namenjene su, pored ostalog, za najraznovrsniju podršku dejstava tih snaga. Slične snage odgovarajućeg (znatno manjeg) obima imaju Velika Britanija, Francuska, Italija, zatim NATO. Snage slične namene poseduje i SSSR.

Poznatiji slučajevi dejstva snaga za brze intervencije jesu: britanska akcija na Malvinskim ostrvima 1982. i brza američka vojna intervencija na Grenejdu 1983. godine. Da li su to i »distanciona dejstva«? Nema sumnje, jer ako su se dejstva kolonijalnih trupa mogla nazvati »distantnim« (»distancionim«), zašto ova ne nazvati tako, tim pre što je reč o jedinicama formiranim za ispoljavanje svojih aktivnosti van matičnih teritorija.

¹⁴ »Rivista Militare« br. 4/1985, str. 41.

Za dalje razmatranje uputno je da se utvrdi šta je »distanciono« (nekontaktno), a šta je »nedistanciono (kontaktno) dejstvo« na primeru argentinsko-britanskog sukoba oko Malvinskih ostrva.¹⁵

Ojačane snage za brze vojne intervencije Velike Britanije upućene su na udaljenje od oko 13.000 km od luka južne Engleske, a argentinske snage na maksimalno udaljenje od Argentine 650 km. Protivnici su došli sa velikih udaljenja da bi, dejstvujući iz dodira (nedistance), odnosno neposrednog kontakta, ostvarili postavljene ciljeve: Argentinci da odbrane Malvinska ostrva, a Britanci da ih osvoje. Postoji li bilo kakva suštinska razlika ove pomorskodesantne operacije i bilo koje pomorskodesantne operacije u proteklim ratovima? Po čemu je ona specifična u toj meri da bi je trebalo svrstati u poseban tip oružane borbe, odnosno dejstva sukobljenih strana uvrstiti u »distanciona«? Pođimo redom. Prvo, do sukoba oružanih snaga došlo je kad su, po proceni političkog vođstva Velike Britanije i Argentine, iscrpljene druge mogućnosti. Drugo, države su imale političke ciljeve koje je vojna sila trebalo da realizuje. Treće, postojali su vojnički ciljevi dejstva strana. Četvrto, komande sukobljenih snaga odredile su snage i dodelile im zadatke prema postavljenim ciljevima. Peto, došlo je do sukoba koji je, ne računajući prethodna dejstva na moru i vazдушnom prostoru, trajao oko 25 dana i završio se kapitulacijom argentinskih snaga.

Posebnost koja samo donekle razlikuje ovu pomorsku operaciju od većine sličnih novijeg datuma jeste ranije pomenuta znatna udaljenost vojišta od matičnih teritorija sukobljenih strana.¹⁶ U svim poznatim pomorskodesantnim operacijama u prvom i drugom svetskom ratu vojište je, najčešće, bilo integralni deo državne teritorije branioca, a u slučaju Malvinskih ostrva to je skoro »ničija zemlja«. Ipak, ta udaljenost vojišta, iako nije bila zanemarljiva, nije bila ni odlučujući činilac ishoda sukoba, već jedan od određujućih, bolje reći, jedna od mnogih okolnosti. Da se radilo o bitnom činiocu, tada bi, verovatno, ishod ovog oružanog sukoba bio suprotan — dobili bi ga

¹⁵ Smatram da ovu pojavu ne možemo nazvati ratom. Opravdanije je taj sukob nazvati oružanom borbom za Malvinska ostrva.

¹⁶ Ako bismo ovaj sukob poredili sa prošlim, po udaljenosti snaga od matičnih zemalja, više bi ličilo na neke sukobe kolonijalnih trupa.

Argentinci, jer je Argentina oko devedeset puta bliža Malvin-skim ostrvima od Velike Britanije.

Na osnovu rečenog o snagama za brze vojne intervencije može se kratko rezimirati: argentinske i britanske snage upućene su na veliko odstojanje da bi nasilno obezbedile »suverena prava« svojih država na Malvinska ostrva, a kad su tamo već dospele, bile su prisiljene da »bez distance«, dakle, u neposrednom kontaktu, reše problem »suvereniteta« nad tim ostrvima.

(5) Leteće bombe bile su istorijski primer tehničkih mogućnosti ispoljavanja sile sa velikih udaljenosti. A kakve su savremene mogućnosti? Pomenimo, ukratko, samo neke elektronske, satelitske i raketne mogućnosti.

Niko više ne sumnja u tvrdnju da u današnjim i budućim ratovima glavnu ulogu (u sferi tehnike) dobija elektronika. Kakve su mogućnosti elektronike može se videti iz nekoliko primera.

Elektronsko izviđanje postalo je jedan od najefikasnijih, veoma rasprostranjenih načina prikupljanja podataka o protivniku. Prilikom agresije na Liban 1982. godine, Izrael se koristio »letećom stanicom« VOJIN na avionu tipa *boing E-3A AWAKS* (Airborne Warning and Control System — radarski sistem za osmatranje, javljanje i upravljanje borbenim dejstvima). AWAKS je u stanju da otkriva i prati letilice udaljene i do 1.000 km, a objekte na zemlji i vodi do 600 km, čime je ozbiljno dovedena u pitanje mogućnost tajnih pokreta, bez obzira na doba dana, meteorološke uslove i godišnje doba.

Može nam se učiniti da se u ovom slučaju ne radi o upotrebi sile. Takvo razmišljanje samo je prividno (formalno) tačno, jer radarski sistemi, zaista, ništa ne uništavaju, ne oštećuju, ne razbijaju i ne razaraju. Oni samo obezbeđuju da razbijanja (jedinica protivnika), razaranja, uništavanja, budu optimalno racionalna, tj. da se obave sa što manje utroška vlastite energije, ljudi i sredstava.

Slično je i sa televizijskim izviđanjem. Ono dobija sve širu primenu, pre svega, zbog velike brzine prikupljanja podataka. Koristeći se odgovarajućom opremom, pri letu na visinama do 15 km, izviđački avion može da šalje podatke na udaljenje do 400 km, sa tačnošću određivanja koordinata 60-160 m.

Prema nekim podacima komunikacije, izviđanje i uzbunjivanje postali su bitne satelitske funkcije.¹⁷ Iako se još uvek računa sa avionima za strategijsko izviđanje (SR-71, U-2) sateliti preuzimaju one poslove zbog kojih je bio oboren američki pilot Gari Pauers iznad SSSR-a. Amerikanci planiraju da lansiraju sistem od 18 satelita na kružnu, subsinhronu orbitu, sa vremenom obilaska od 12 časova na 20.000 km. Sistem će biti jednostavan za korišćenje. Valja pomenuti da su postojeći sateliti već korišćeni u vojne svrhe, jer su, navodno, Amerikanci pomogli Izraelcima prilikom njihovog poslednjeg rata s Egiptom i Sirijom, a Sovjeti Argentincima za vreme sukoba oko Malvinskih ostrva.¹⁸

Kada je reč o mogućnostima savremenih raketnih sistema, dovoljno je reći da više ne postoji tačka na Zemlji koja ne može biti tučena sa velikom preciznošću pogađanja, pri gađanju sa bilo kojih odstojanja. S obzirom na to da je pitanje raketa, kao sredstva za ispoljavanje sile sa distance, već pominjano prilikom osvrta na leteće bombe, čini se da, ipak, neće biti suviše da se napomene da su sve balističke rakete, kako one taktičke namene (dometa do 100 km), tako i one koje se svrstavaju u kategoriju operativnih (domet do 1.000 km) i strategijskih raketa (dometa preko 1.000 km), namenjene, prvenstveno, za lansiranje nuklearnih bojnih glava.¹⁹ Neizvesna ratna sudbina nuklearnog oružja ostavlja ozbiljne dileme vezane za eventualni nuklearni udar raketom neke velike sile protiv male zemlje. Posebno problematičan bio bi takav nuklearni napad u miru, kad se zna da je odnos konvencionalnih snaga velikih i malih znatno u korist prvih, koji, stoga, ne padaju u iskušenje rizika primene tog oružja.

Čini se da ne bi bilo nezanimljivo pozabaviti se tezom o balističkim raketama s konvencionalnim bojnim glavama. Takvu mogućnost ne treba isključiti. Samo što tada imamo slučaj moderne varijante letećih bombi, protiv kojih zasad nema prave i efikasne odbrane.

¹⁷ »Vojnotehnički bilten« br. 8/85, Vojnotehnički institut, Beograd.

¹⁸ Pored pomenutog, sateliti mogu da se koriste za telekomunikacije, meteorološka osmatranja, u geodeziji, za navigaciju, uzbunjivanje, za otkrivanje nuklearnih eksplozija, za orbitalni ili delimično orbitalni sistem bombardovanja, zatim kao saletiti-lovci.

¹⁹ Neki taktički i taktičko-operativni raketni sistemi, pored nuklearnih, imaju i hemijske bojne glave.

Šta je u ovom slučaju »distantno«? Pridržavajući se pomenute klasifikacije balističkih raketa, bez bilo kakve prethodne elaboracije postavljenog pitanja, može se zaključiti da se dejstvo bilo kojeg taktičkog raketnog sistema i dejstvo operativnih raketnih sistema manjeg dometa, za većinu savremenih malih i srednjih zemalja ne bi moglo nazvati »distancionim«. U ratu takvi sistemi, načelno, moraju biti na teritoriji napadnute zemlje, u borbenom i operativnom rasporedu snaga — u širem smislu, u dodiru, kontaktu sa snagama protivnika (dodir vatrom ili neki drugi tip dodira). Prema tome, nema osnova za tvrdnju o postojanju »dejstva sa odstojanja«, *jer se radi o vrsti neprijateljeve vatre ostvarene raketama u vatrenoj pripremi napada ili vatrenoj podršci vlastitih snaga tokom borbenih dejstava*. Dejstva tih sredstava u miru mogla bi se nazvati »distantnim«, tj. s odstojanja, ako je reč o odnosu nekih suseda (susedi čije su tehničke mogućnosti u izrazitoj nesrazmeri) i jednostranoj aktivnosti (državni teror). U svim drugim slučajevima ne bi bilo preporučljivo ovoj aktivnosti pridavati znak »distantnosti«, jer je suprotna strana uvek u prilici da, manje-više, aktivno reaguje.

Upotreba u miru raketa velikog i najvećeg dometa jeste oblik državnog terora, a upotreba tih raketa u oružanoj borbi predstavlja vrstu vatre. To je vatra sa velikog odstojanja ili nenamenska, s obzirom na to da jedinice oružanih snaga, prema svojoj veličini i ulozi, imaju odgovarajući vatreni sistem, a svakoj takvoj jedinici, prema potrebi, vatrena mogućnost koriguje se ojačavanjem vatrenih sredstava ili vatrenom podrškom. Takav postupak ne bi predstavljao novost u oružanoj borbi, jer je u prošlosti već dolazilo do upotrebe tzv. strategijskih sredstava, čak i u taktičke svrhe (strateška avijacija upotrebljena je za dejstvo po prednjem kraju odbrane 6. juna 1944. u normandijskom desantu).

Završavajući ovaj kratki osvrt na neke savremene tehničke mogućnosti ispoljavanja sile s odstojanja u kontekstu razmatranja relacije simbol »distanciona dejstva« i objektivna stvarnost umesto koje ovaj simbol stoji, postaje jasno da nema mirnodopske ili ratne forme upotrebe bilo kojeg pomenutog tehničkog sredstva čija primena nije označena odranije poznatim znakom. Tako, na primer, kad je reč o delovanju AWAKS-a, onda to nije ništa drugo do radarsko osmatranje. Ili, ako govorimo o satelitima, vidimo da se oni mogu upotre-

biti u različite svrhe. Ali, svaka ta upotreba poznata je i ima svoje ime: osmatranje, navigacija, uzbunjivanje, bombardovanje. Nameće se zaključak (kao uvod u naredno pitanje): svako mišljenje koje se povodi za pomodnom terminologijom, a ne uviđa realne promene mirnodopske i ratne stvarnosti, novo u starom, smatra se logički sumnjivim, teško održivim i po jednu teorijsku sferu neprihvatljivim, jer ne doprinosi rešavanju postojećih problema, već stvara nove, i od njega se treba braniti.

3. Odnos znaka „distanciona dejstva” prema pojmu koji izražava (označava) i drugim srodnim pojmovima

U postupku misaonog uređivanja novih pojava stvarnosti oružane borbe, značajan korak je njihovo zamišljanje, poimanje, pojmovno određivanje. Doći do zamisli, odnosno pojma »distanciona dejstva« kojim bi se obezbedila, manje ili više, uspešna neprofesionalna, interpersonalna komunikacija u običnom govornom jeziku, ne predstavlja posebnu teškoću, jer je u tom tipu komuniciranja dopuštena veoma velika fleksibilnost pojmova. Ali, nauci nisu potrebni takvi pojmovi. Ako je napor traganja za pojmom »distancionih dejstava« opravdan, a opravdan je ako nije reč o teorijskoj, odnosno naučnoj fikciji, treba nam takav pojam »distanciona dejstva«, jer se njime obezbeđuje tzv. diskurzivno mišljenje ili mišljenje u pojmovima konstruisanim po pravilima logike koji se izvode logičkim postupkom. Drukčije rečeno, potrebno je preko misaonih radnji: razlikovanje — identifikovanje, izdvajanje — spajanje, analiza — sinteza, generalizacija, suđenje, zaključivanje i drugih — doći do suštinskih odredbi »distancionih dejstava«. Da li će nas ove misaone aktivnosti dovesti do suštinskih odredbi koje će činiti osnovu za konstrukciju pojma ili do tih istih odredbi koje će predstavljati dokaz izlišnosti takvog pojma, nije teško zaključiti na osnovu rečenog o odnosu simbola »distanciona dejstva« prema stvarnosti umesto koje stoji.

Dejstva kolonijalnih trupa u eri osvajanja kolonija, nemačkih letećih bombi u drugom svetskom ratu, strateška bombardovanja, savremeni mirnodopski piratski napadi avijacijom, postojanje i upotreba snaga za brze vojne intervencije, (zlo) upotreba satelita, mogućnosti savremenih raketnih i dru-

gih sistema — imaju veoma malo zajedničkog. Toliko malo da nije moguće govoriti o tome šta je za njih (sve zajedno) osnovno, bitno, konstantno i opšte. Heterogenost snaga i sredstava tako je izražena da ne pruža priliku za bilo kakvu generalizaciju. Čak ni »distanca« ne predstavlja zajedničko svojstvo svih navedenih pojava, jer se razlikuje kod snaga koje ispoljavaju silu na udaljenju i sredstava koja to isto čine. *Snage djeluju na udaljenosti, a sredstva s udaljenosti na različite načine.*

Da li se »distanciona dejstva« mogu svrstati u borbena dejstva? Odgovor je i potvrđan i odrećan. Moguće ih je uvrstiti u borbena dejstva zato što se sve aktivnosti navedene kao mogućni oblici (vrste) »distancionih dejstava« događaju u ratu, odnosno u oružanoj borbi. Neke od njih predstavljaju ono što se naziva vidom borbenog dejstva (na primer, napad kolonijalnih trupa, ili napadi Britanaca na Malvinskim ostrvima itd.). Međutim, sva ta dejstva nisu borbena zato jer se ne dešavaju u borbi (jednostrani akt sile). Postoje u miru (nema ni rata, ni oružane borbe, a ima »distancionih dejstava«). Znatno broj navedenih aktivnosti, međutim, spada u tzv. obezbeđenje borbenih dejstava (na primer — osmatranje) itd.

Vidljivo je da nije u pitanju dijalektičnost ovog skupa, već je reč o neuspelom pokušaju leksičkog premošćavanja prevelikih razlika među nekim mirnodopskim i ratnim pojavama, a rezultat toga je mikstura — »distanciona dejstva« — koja nema kohezivnih sila i zato je teško održiva.

Ni pokušaj eliminacije nekih »vrsta« »distancionih dejstava«, odnosno njihova redukcija, ne pruža veće izglede za utvrđivanje njihovih jedinstvenih svojstava i dolaženja do pojma. Tako, na primer, ako bismo sva dejstva sveli na ispoljavanje sile s odstojanja, dakle, na mogućnosti savremene i buduće tehnike, morali bismo naći šta je zajedničko za AWAKS, satelit, balističku raketu itd. A ta sredstva su toliko različita da to nije potrebno dokazivati. Pomenimo samo najznačajniju razliku: AWAKS spada u sredstva »za pasivno« ispoljavanje sile, a rakete »za aktivno« ispoljavanje sile (destrukciju). Bitnije od navedenog je činjenica da i jedno i drugo sredstvo imaju svoje mesto u postojećoj terminologiji i pojmovnoj aparaturi vojne misli.

Pre zaključka, postavlja se i pitanje: da li smo potpuno bespomoćni u nastojanju da odredimo pojavu »distancionih

dejstava«. Odgovor je negativan, jer se do određenja pojma, ipak, može doći. Neki metodolozi i teoretičari značenja (G. Zaječaranović, M. Marković) kao vrstu definicije navode tzv. normativnu definiciju. Normativna definicija propisuje značenje, odnosno upotrebu reči. Postupak je jednostavan ako je u pitanju veštački (simbolički) jezik, dok je nešto složeniji kad je, kao u našem slučaju, reč o prirodnom jeziku i o izrazu. Potrebno je, radi veće jasnoće, izvršiti izbor značenja. I u našem slučaju moguće je tako postupiti, te doći do pojma »distanciona dejstva«. Ali, šta se time dobija? Dobija se određenje pojma koje nema istinsku vrednost, jer, kao nominalno određenje, malo govori o stvarnosti. Takva definicija može biti privremeno korisna, čak i u istraživačkom postupku, ali ne sme ostati kao trajni oslonac u naučnoj sferi, jer može sadržavati zablude kojih se nauka mnogo teže oslobađa od neistina. Zato ni ovu mogućnost određenja pojma »distancionih dejstava« nije poželjno eksploatisati.

Na osnovu svega rečenog mogu se izvesti sledeći zaključci:

(1) poznato je da je odbrambena sfera empirijski utemeljen sistem i prirodno je da ni pojmovi kao osnovni konstitutivni delovi tog sistema ne mogu biti drugog porekla. Za tvorbu pojma »distanciona dejstva«, ovog trenutka, nemamo iskustva, tzv. iskustvenih data, na osnovu kojih bismo generalizacijom i apstrakcijom došli do valjanog i poznatog odgovora na pitanje šta su ta »dejstva«. Isto tako, možemo reći da, iako realno postoji nekakva materijalna osnova, nekakvi društveni procesi koji se, možda, mogu označiti sintagmom »distanciona dejstva«, naša znanja o njima su veoma oskudna tako da smo od željenog pojma objektivno veoma daleko;

(2) u ratnoj veštini postoji pojam »borbena dejstva«, a ne »dejstva« kojem bi se po nekakvom proizvoljnom opredeljenju mogao dodavati bilo kakav atribut. Svaki novi pojam koji doprinosi spoznaji celokupne odbrambene sfere, a posebno oružane borbe, mora biti deo tog koherentnog sistema pojmova. Ako se novi pojam ne može izvesti iz postojećih pojmova, onda ne može biti sve u redu ili s njim ili pak sa celom teorijom čiji bi on deo morao biti. Ako bi ovaj pojam bio uvršćen u pojamovnu aparaturu ratne veštine, on bi joj smetao, jer bi uslovio novu primarnu klasifikaciju borbenih dejstava na »distanciona« (»daljinska«) i verovatno »nedistanciona« ili »blizinska«.

Jasno je, već na prvi pogled, da bi to bila prilično neuverljiva, pa čak i klasifikacija sumnjivog, kako teorijskog, tako i praktičnog znanja;

(3) suština svakog društvenog procesa određuje se prema društvenim promenama do kojih on dovede, te ni tzv. distanciona dejstva ne mogu biti izuzetak od ovog pravila. »Distanca« (udaljenost, razdaljina) samo je atribut aktivnosti o kojoj je ovde reč i zato, kao isuviše pojednostavljen kriterijum, ne može izražavati bit pojave, a samim tim ni jednog pojma. Sredstva kojima se može ispoljiti sila na velike udaljenosti, nisu monopol jedne države ili vojnog saveza, pa ni supersila. Do njihove proliferacije može, na žalost, doći veoma brzo ukoliko učestaju oblici državnog terora i primena tih sredstava u ratovima. A tada ćemo govoriti samo o »uvećanim«, »integralnim« vojištima, o »bici u prostoru« i sličnom;

(4) da ne bi bilo zabune i da se zalaganje protiv izraza »distanciona dejstva« ne bi shvatilo kao neka vrsta ekstremne, solipsističke pozicije, naglašava se potreba bavljenja svim aspektima te, uslovno tako nazvane pojave, ali na teorijski i praktično konstruktivniji način. *Ono što pripada sistemu vatre, neka se u tom sistemu i razmatra. Ono što pripada obezbeđenju borbenih dejstava, neka nađe mesto u tom sistemu itd.* Ti pojmovi bi mogli tako biti osveženi, korigovani, pa čak i izmenjeni;

(5) moramo se čuvati terora simbola i izraza raznog, često neidentifikovanog porekla i spontane obaveze da svaki takav simbol ili izraz pojmovno osmislimo, te da mu nađemo mesto u teoriji.

S U M M A R Y

»COMBAT OPERATIONS FROM DISTANCE« — REALITY OR (AND) FICTION?

The first part of the article contains a semantic discussion of the term »combat operations from distance«, aimed at establishing a nominal definition that will serve as a supposition for further logical discussion.

In the second, and more extensive, part of the article is on the basis of theoretical rules of the dialectic theory of meaning considered the symbol for »combat operations from distance« in relation to the substance denomina-

ted by the symbol. Some empirical forms of effects of »combat operations from distance« or »at a distance« (from something) in war or peace, as possible indicators of the substance of the term »combat operations from distance« are analysed. The following of these are mentioned: (1) combat operations carried out by colonial troops; (2) flying bombs (missiles); (3) some of combat operations of aviation; (4) contemporary forces for quick interventions; (5) some of modern technical possibilities for application of force from distances. Instead of a proof of validity of the term »combat operations from distance« a question arises: why a new name is sought for already mostly adequately set empirical terms, such as: aviation bombardment; combat operations carried out by colonial troops (effected in actual combat contact, not from a distance); the same or similar combat operations carried out by quick intervention forces; different engagements of targets by artillery fire or their attacking with different other means, ancluding the longest range missiles.

In the third part of the article is discussed the relationship between the symbol »combat operations from distance« and the meaning that it should denote, and a conclusion is reached that the »combat operations from distance« do not exist as a separate entity or a unique phenomenon but that under the term are actually meant first of all the characteristics of modern equipment and/or armament, and a more general technical-technological trend, on which, however, any serious intervention in the theoretical system of the art of war cannot be made, at least in a foreseeable future.

R É S U M É

»ACTIONS A DISTANCE« — REALITE OU (ET) FICTION?

Dans la première partie de son article l'auteur offre un débat sémantique au sujet de l'expression »actions à distance« pour aboutir à une définition nominale, sorte de préalable sui generis d'un débat logique à poursuivre.

Dans la seconde partie, la plus volumineuse de l'article, procédant des éléments théoriques de la théorie dialectique de la signification, l'auteur traite du rapport entre le signe des »actions à distance« et l'objet, à la place duquel ce premier figure. Y sont analysées quelques expériences de l'action de la force militaire »à distance« et »depuis des points éloignés« en guerre et en paix, comme étant de nature à déterminer l'essence des »actions à distance«. Sont mentionnées: (1) actions des troupes coloniales, (2) bombes volantes, (3) certaines actions de l'aviation, (4) forces modernes d'intervention rapide et (5) certaines possibilités techniques de faire manifester la force à distance. En conclusion du débat, au lieu des preuves de l'existence d' »actions à distance«, une question s'impose: pourquoi chercher une nouvelle dénotation pour des notions empiriques, dénotées d'une façon relativement adéquate, telles que bombardement aérien, action des troupes coloniales (de contact, non à distance), l'action des forces d'intervention militaire rapide, qui serait similaire sinon identique, la manifestation des capacités de feu par

différents voies et moyens, par différents vecteurs, voire par missiles de portées les plus grandes, etc.

Dans la troisième partie de l'article, l'auteur traite du rapport entre le signe «actions à distance» et la notion que celui-ci devrait signifier et conclue que les «actions à distance» n'existent pas en tant qu'entité à part, un phénomène unique, mais qu'il s'agit, avant tout, des caractéristiques propres aux moyens techniques modernes et d'une tendance technique-technologique, plutôt générale, qui ne peut servir de base à une intervention qui se veut sérieuse dans le système théorique de l'art de la guerre, ne serait-ce que pour une période rapprochée.

РЕЗЮМЕ

„ДЕЙСТВИЯ НА РАССТОЯНИИ“ — РЕАЛЬНОСТЬ ИЛИ (И) ФИКЦИЯ

В первой части статьи дается семантическое объяснение выражения „действия на расстоянии“, с целью получения номинального определения, как своеобразной предпосылки для дальнейшей дискуссии.

Во второй, самой объемистой части статьи, исходя из теоретических положений диалектической теории значения, рассматривается отношение знака „действия на расстоянии“ к объекту, вместо которого (этот знак) стоит. Анализируются и некоторые опытные формы действия военной силы „с расстояния“ и „на расстоянии“ (от чего-то) в войне и мирных условиях, как возможные индикаторы сущности „действий на расстоянии“. Упомянутся: (1) действия колониальных войск, (2) летательных бомб, (3) некоторые действия авиации, (4) современные силы быстрого развертывания и (5) некоторые современные технические возможности для проявления силы на расстоянии. Как вывод дискуссии, вместо доказательства существования „действий на расстоянии“ навязывается вопрос: почему ищется новое название для относительно адекватно обозначенных эмпирических понятий, какими на пример являются авиа-бомбардировка, действие (контактное, недистанционное) колониальных войск, такое же и подобное тому действие сил быстрого развертывания, проявление огневых возможностей различными способами, различными средствами, включая и ракетами самой большой дальности итд.

В третьей части рассматривается отношение знака „действие на расстоянии“ к понятию, которое он должен обозначать, и делается вывод, что „действия на расстоянии“ не существуют как отдельное, единое понятие, но здесь в первую очередь речь идет о свойствах современных технических средств и одной более общей технико-технологической тенденции, которая не может быть основой для сколько-нибудь серьезного вмешательства в теоретическую систему военного искусства в ближайшем будущем.